

Konsumenters attityd till GMO styrs av det politiska klimatet

En del rapporter uppger att konsumenter ogillar bioteknik i livsmedelsproduktionen, men enligt en studie som genomförts vid SLU:s ekonomi-institution, är detta en sanning med modifikation. Svenskarnas uppfattningar beror på omständigheterna.

Det visar ett experiment där ett antal personer fick uppge sina preferenser under skilda förutsättningar. Den undersökta produkten var en potatissort som har utvecklats till att ge hälso- och miljöfördelar. Respondenterna presenterades för olika scenarier om vad politiken säger och vad andra aktörer inom förädlingskedjan tycker. Sedan fick de ta ställning till denna potatissort, när det ena eller det andra scenariot gällde.

SAKLIGT GRUNDAT TILLSTÅND

Resultaten säger att konsumenternas acceptans av och motstånd mot GMO beror på hur politikerna och de olika leden i förädlingskedjan ställer sig. Om det finns ett totalt GMO-förbud finns ett motstånd, men motståndet är långt mindre för sådana GMO-produkter som har fått ett tillstånd på vetenskaplig basis.

Det mesta konsumentmotståndet finns när politiken är som mest restriktiv, men en liknande observation gjordes också i de minst restriktiva scenarierna. Detta resultat beror dock rimligtvis på att det i dessa scenarier även ingår att GMO-produkter inte saluförs, eftersom aktörer tidigt i värdekedjorna inte är positiva.

INHEMSKT GMO

Det finns större acceptans för inhemskt producerade GMO-produkter än för importerade. Många konsumenter skulle köpa GMO-potatisen, om politikerna tillät inhemsk produktion samt om det funnes någon obligatorisk märkning. Om det skulle finnas ett krav på märkning för genetiskt modifierade livsmedel, skulle konsumenternas motstånd falla till hälften.

Ett obligatoriskt märkningssystem skulle höja konsumenternas välfärd, eftersom då kunde konsumenterna välja GMO eller något annat. Konsumenterna får därmed själva ta de ekonomiska och hälsomässiga konsekvenserna av sina val. Situationen blir annorlunda om man anser att det också finns samhällsliga nackdelar, inklusive att andra människor skulle lida skada av den enskildes GMO-konsumtion. Sådana konsekvenser kan den enskilde inte förväntas beakta. Om dessa kollektiva nyttigheter överstiger fördelarna för de enskilda, kan det finnas anledning till ett förbud.

ANDRA AKTÖRER STYR

Konsumenterna påverkas också av vad andra tycker. Om aktörer i förädlingskedjans tidigare led är positiva till GMO, är det

mera troligt att konsumenterna också är det. Om dessa aktörer däremot är negativa, blir konsumenterna negativa. Alltså ökar sannolikheten för en framgångsrik lansering av GMO-produkter när de olika leden i förädlingskedjan har samordnade ståndpunkter.

Konsumenters syn på GMO-mat påverkas mer av vissa aktörer i förädlingskedjan än av andra. Det gäller dock inte generellt utan beror på omständigheterna. När GMO-regleringen är mera restriktiv, är lantbrukarnas inställning viktig för konsumenterna. Vad beträffar importerade GMO-produkter är det handeln som påverkar konsumenterna. Både böndernas och handelns agerande har viss betydelse i tillfällen då det finns obligatorisk GMO-märkning. Intressant är att förädlingsföretagens agerande inte har någon direkt betydelse för konsumentens acceptans av GMO.

Hur starkt aktörer i förädlingskedjans tidigare led påverkar konsumenternas GMO-acceptans beror på om dessa aktörer är för eller emot GMO. Om de är negativa, är konsumenterna benägna att vara detsamma.

OLIKA BUDSKAP SKAPAR OSÄKERHET

När de mera inflytelserika aktörerna inte är överens, blir det rörigt för konsumenternas syn på GMO. Om detaljhandeln vill sälja inhemskt odlade GMO-produkter, blir de konsumenter som från början var GMO-skeptiska mer positiva. När handeln vill sälja produkten, blir de aktörer som stöder GMO-potatisen mer positiva. Det finns en tendens att GMO-negativa aktörer kan blockera konsumenternas syn på GMO. Då kan konsumenterna varken acceptera eller förkasta GMO-produkter.

Det går inte att veta om studiens resultat gäller också för andra grödor, men det är troligt att hälso- och miljöeffekter kan ha betydelse för andra produktslag på samma sätt som dessa fördelar har för den undersökta potatissorten. En övergripande slutsats är att konsumenternas tvekan inför GMO är kopplad till det politiska klimatet.

Vill du läsa mer? Ashkan Pakseresh, Brandon McFadden & Carl Johan Lagerkvist (2017). Consumer acceptance of food biotechnology based on policy context and upstream acceptance: evidence from an artefactual field experiment. European Review of Agricultural Economics, 44 (5), 757–780.

Jerker Nilsson, Institutionen för ekonomi, SLU Uppsala

